הִלְכוֹת לוּלָב סִימָן תרמה

קיב. בְּאֵר הַגּוֹלָה

לוּלָבִין מְצוּיִין (הגהות מיימוני פרק ד') [ח'] (טוש ד')): **ו 'נִקְטָם רֹאשׁוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁנִּקְטְמוּ** (כו) * **כרֹב הָעֲלִין הָעֶלְיוֹנִים,** (כז) * **פָּסוּל.** הגָּהָה: (כח) וְאִם נִקְטַם (כט) הָעֶלֶה הָעֶלְיוֹן הָאֶמְצָעִי שֶׁעַל הַשִּׁדְרָה, פָּסוּל (המגיד (פ"מ ס"ג) ור"ן פרק לולב הגזול (יד. ד"ה ונקטם)). (ל) וְדַוְקָא (ז) דְּאִיכָּא אַחֵר, * אֲבָל לֵיכָּא אַחֵר, מְכֻרָּכִים עָלָיו. (מרדכי פרק ג' (סי' תסמו) ומנהגים (מילנא דיני לולב)): **ז * נִסְדַּק, (לא) לאִם נִתְרַחֲקוּ שְׁנֵי סְדָקָיו זֶה מִזֶּה עַד שֶׁנִּרְאוּ כִּשְׁנַיִם, פָּסוּל.** הַגָּהָה: (לב) וַאֲפִלּוּ לֹא נֶחְלְקָה (מ) הַתְּיוֹמָה הָעֶלְיוֹנָה בְּעִנְיָן שֶׁיִּפָּסֵל הַלּוּלָב מִכֹּחַ נֶחְלְקָה הַתְּיוֹמָת: **ח מיֵּשׁ לוֹ כְּמִין קוֹצִים בְּשִׁדְרָתוֹ, אוֹ שֶׁנִּצְמַת וְנִכְנַס,** (לג) **אוֹ שֶׁהוּא עָקֹם** (לד) **נלְפָנָיו שִׁדְרוֹ כְּגֵב בַּעַל חֲטוֹטֶרֶת,**

בְּאֵר הֵיטֵב

לוֹ. ט"ז (סק"ה): **ו (ז) דְּאִיכָּא.** כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ו) וּבַעַל הַמְּנָהָגִים (מילנא דיני לולב) לֹא עִינְיָ בָּהּ דְּהַמַּרְדְּכִי (סי' תשמו) כָּתַב כֵּן אַהֲדַּס דְּוַקָא, אֲבָל בְּלוּלָב פָּסוּל לְכוֹלֵי עָלְמָא וְכֵן עִקַּר. וְאִיתָא בִּירוּשַׁלְמִי (פ"ג ה"ד) נִקְטַם אֵין זֶה הֶדֶר וְאִם כֵּן פָּסוּל כָּל שִׁבְעָה. וְכֵן כָּתַב רַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב ח ח"ג) כָּל הַפְּסוּלִים פְּסוּלִים כָּל שִׁבְעָה מִפְּנֵי שֶׁאֵין הֶדֶר, חוּץ מִנִּסְדַּק וְנֶחְלְקָה הַתְּיוֹמֶת דְּפְסוּלִין מִשּׁוּם לְקִיחָה תְּמָה, כְּשָׁרִים בְּשֵׁנִי.

עַיֵּן סִימָן תרמ"ט (ס"ה). עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ: **ז (מ) הַתְּיוֹמָה.** רַק הָעֶלְיוֹן שֶׁאֲצַל הַתְּיוֹמָה הָעֶלְיוֹנָה:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

סִימָן תרנ"א (ס"ק כד), וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה סִימָן תרנ"א סָעִיף קָטָן ג' שֶׁכָּתַב שֶׁלְּדַעַת אַגַּדָּה שֶׁלֹּא יִכְרֹךְ גַּמּ סְבִיב הַהֲדַס מִשּׁוּם בַּל תּוֹסִיף, נִרְאֶה לִי לְמִחוֹת לָמָּה שֶּׁיֵּשׁ נוֹהֲגִים לְצַבֵּעַ לָבָן הַלּוּלָב בְּמִין שְׁקוֹרִין פִּיְיטֶ"ר זַיי"ט, וְאֶפְשָׁר דְּסִבְרָא לֵיהּ דְּאֵין בּוֹ מַשּׁוּם לְחוּל עָלָיו כֹּל תּוֹסִיף וְרִחֹק, וְגַם בְּסִימָן (תקל"ג [תקי"ג]) (ס"ג) אָמְרִינַן דְּצָבְעִיד לְחָזוּתָא לֹא בָּטֵל, וְעַיֵּן בְּתוֹסְפוֹת דְּסַכָּה דַף ל"א (ע"ב) דְּבוּר הַמַּתְחִיל הוֹאִיל עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְאָמְנָם הַשְּׁבוּת יַעֲקֹב

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

זוֹ כְּדֵי לְיַשֵּׁב מִנְהָגָם שֶׁנָּהֲגוּ כָּךְ בִּמְקוֹמוֹתָיו לְסָמוֹךְ עַל זֶה לְפִי שֶׁאֵין לוּלָבִין מְצוּיִין, עַל כֵּן אֵין לְהָקֵל בָּזֶה (כו) כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ בָּעִיר לַח: **ו (כו) רֹב הָעֲלִין הָעֶלְיוֹנִים.** וְעֶלְיוֹנִים נִקְרָא אוֹתָן שֶׁגִּבּוֹהִין מִן הַשִּׁדְרָה וּלְמַעְלָה, וְשִׁעוּר הַקָּטוּם לֹא נִזְכַּר בְּהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ אִם דַּוְקָא כְּשֶׁנִּקְטַם הָרֹב שֶׁל כָּל עָלֶה, אוֹ אֲפִילּוּ בְּמִקְצָתָהּ, וְעַיֵּן בְּלִבּוּשׁ שֶׁמַּחְמִיר דַּאֲפִילּוּ בְּמִקְצָתָהּ. וְיֵשׁ מֵאֲחָרוֹנִים שֶׁמְּפַקְפְּקִין בָּזֶה, וְהַנָּה הַמְחַבֵּר לֹא זָכַר לְחַלֵּק בֵּין עָלֶה אֶמְצָעִי לְיֶתֶר הֶעָלִין וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה רובן): **(כז) פָּסוּל.** דְּאֵין (מז) זֶה הָדָר: **(כח) וְאִם נִקְטַם וְכוּ'.** דַּעַת הַטּ"ז (סק"ו) וְהַגְּרָ"א דְּהָרַמְ"א הוֹסִיף בָּזֶה לְהַחְמִיר כְּדַעַת הָרַב הַמַּגִּיד (פ"ח ה"ג) וְהָרַ"ן (יד. ד"ה נקטם) דְּהָעֶלֶה הָעֶלְיוֹן הָאֶמְצָעִי שֶׁעַל הַשִּׁדְרָה, [הַיְנוּ כְּשֶׁיֵּשׁ שְׁלֹשָׁה עָלִין שֶׁכָּלָה בָּהֶם הַשִּׁדְרָה, הָעֶלֶה הָאֶמְצָעִי לְבַדָּהּ נִקְרָא רֹאשׁ הַלּוּלָב] אִם נִקְטְמָה פָּסוּל. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א דְּמִשְׁמַע מִינֵּיהּ שֶׁמְּצַדֵּד לְהוֹרוֹת כֵּן לַהֲלָכָה כְּהָרַמְ"א, (כח) [א]וַאֲפִילּוּ נִקְטְמָה הָעֶלֶה הַזֹּאת בְּכָל שֶׁהוּא פָּסוּל: **(כט) הָעֶלֶה הָעֶלְיוֹן הָאֶמְצָעִי וְכוּ'.** וְאִם כָּלָה הַלּוּלָב בִּשְׁנֵי תְּיוֹמוֹת וְנִקְטְמָה רַק אַחַת מֵהֶן אֶפְשָׁר דְּיֵשׁ לְהָקֵל, וְכֵן מְצַדֵּד בְּסֵפֶר בִּכּוּרֵי יַעֲקֹב (ס"ק טז) עַיֵּן שָׁם: **(ל) וְדַוְקָא דְּאִיכָּא אַחֵר וְכוּ'.** עַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ז) דְּכָתְנַת הָרַמְ"א לְהָקֵל בִּנְקִטָם עֶלֶה הָעֶלְיוֹנָה, מִשּׁוּם דְּכַמָּה פּוֹסְקִים מְקִלִּין בְּעִקַּר הַדִּין וְיֵשׁ לִסְמוֹךְ עֲלֵיהֶם בְּדִלֵּיכָּא אַחֵר. אֲבָל לֹא בִּנְקִטְמוּ רֹב עָלִין, (כט) וַאֲפִילּוּ בְּעֶלֶה אֶמְצָעִי יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין לְהָקֵל לְבָרוּכִי עֲלֵיהֶם כִּי אִם בִּנְקִטָם רַק מִקְצָתָהּ, אֲבָל לֹא בִּנְקִטָם רֻבָּהּ (ל) אֲפִילּוּ בְּשָׁעַת הַדְּחַק וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה אבל): **ז (לא) אִם נִתְרַחֲקוּ וְכוּ'.** הַיְנוּ (לא) אֲפִילּוּ לֹא הָיוּ כֵּן בַּתּוֹלָדָה רַק אַחַר כָּךְ: **(לב) וַאֲפִילּוּ לֹא נֶחְלְקָה הַתְּיוֹמֶת.** פֵּרוּשׁ שֶׁלֹּא נִסְדַּק הֶעָלֶה הָאֶמְצָעִי (לג) עַד הַשִּׁדְרָה, (לג) וַאֲפִילּוּ נִסְדַּק רַק מִקְצָתוֹ, שֶׁמְּחֻמֶּמֶת נֶחְלְקָה הַתְּיוֹמֶת דַּעַת הָרֻבֵּה אַחֲרוֹנִים שֶׁאֵין לְפַסְלוֹ, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁנִּתְרַחֵב הַסֶּדֶק עַד שֶׁנִּרְאֶה כִּשְׁנַיִם פָּסוּל. (לד) וְיֵשׁ לְזַהֵר הָרֻבֵּה בָּזֶה: **ח (לג) אוֹ שֶׁהוּא עָקֹם.** כְּמִגַּל [גְּמָרָא (לב.)]: **(לד) לְפָנָיו.** דְּהַיְנוּ (לה) הַצַּד שֶׁכְּנֶגֶד הַשִּׁדְרָה וְנַעֲשָׂה שִׁדְרָתוֹ כְּגֵב [בַּעַל] חֲטוֹטְרוֹת: **(לה) שֶׁהֲרֵי שִׁדְרוֹ.** נִקְרָא בְּשֵׁם זֶה יַעַן שֶׁהוּא כְּשִׁדְרוֹ שֶׁל בְּהֵמָה

בֵּאוּר הַלָּכָה

דְּטַעַם הַגְּרָ"א מִשּׁוּם דִּבְעִנְיָנוּ כָּתַב סְתָם שִׁדְרוֹ שֶׁל לוּלָב מְכַסֶּה בְּעָלִין, מַשְׁמַע דְּבְעִינַן שִׁיְהֵא כָּלוֹ מְכַסֶּה וְצָרִיךְ עִיּוּן בְּכָל זֶה:

ו * רֹב הָעֲלִין הָעֶלְיוֹנִים. הִנֵּה הַבַּ"ח (ס"ו) **וְהַט"ז** (סק"ו) **וְהַגְּרָ"א** (ס"ק טז) **פֵּרְשׁוּ וּכְעִין זֶה מִשְׁמַע מִלְּבוּשׁ, דְּהַיְנוּ רֹב מִמִּסְפַּר הָעֲלִים הָעֶלְיוֹנִים הַגְּבוֹהִים מִן הַשִּׁדְרָה** וְהוּא נִקְרָא רֹאשׁ הַלּוּלָב. וּמוּכָח בַּטּ"ז וְהַגְּרָ"א דְּלִדְעָה זוֹ אֵין יִתְרוֹן לָהָעֲלִים הָאֶמְצָעִיִּים בְּעִנְיַן הַזֶּה. וְהָרַמְ"א בְּשֵׁם הָרַב הַמַּגִּיד (פ"ח ה"ג) **פָּלַג עָלָיו, [וְשִׁעוּר הַקָּטְמָה לֹא נִזְכַּר בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ וּבִלְבוּשׁ מִשְׁמַע דְּשִׁעוּרָן בְּכָל שֶׁהוּא,** וּדְבָרָיו נוֹטְעִין מִדִּבְרֵי הָרֹא"שׁ (פ"ג סי' ב) שֶׁכָּתַב וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּנִקְטַם רֹאשׁוֹ מֵירֵי בְּנִקְטַם רֹאשׁ רֹב הֶעָלִין וְרֹאשׁוֹ שֶׁל כָּל עֶלֶה וְעֶלֶה, **אֲבָל מִדִּבְרֵי הָרַ"ן** (יד. ד"ה נקטם) דְּאִסְתַּבַּר לָן טַעְמָא עַל כָּל שֶׁהוּא בִּנְקִטַם עֶלֶה הָאֶמְצָעִי דְּהוּא דּוֹמֶה לְחָטְמוֹ שֶׁל אֶתְרוֹג דְּשֵׁם פּוֹסֵל בְּכָל שֶׁהוּא, **מִשְׁמַע דְּבִשְׁאָר עָלִים לְדַעָה רִאשׁוֹנָה דְּלֹא שַׁיָּךְ הַאי טַעְמָא אֵינוּ פּוֹסֵל בְּכָל שֶׁהוּא.** וְגַם בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ח) [מִפְּקַפֵּק עָלָיו עַיֵּן שָׁם] **וְהַנְּהָר שָׁלוֹם** (סק"ג) **וְהַמַּאֲמַר מָרְדְּכַי** (שם) **מִפְּרָשִׁים דְּמָה שֶׁכָּתַב בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ הָעֶלִים הָעֶלְיוֹנִים הַיְנוּ הַשְּׁנֵי עָלִים הָעֶלְיוֹנִים הָאֶמְצָעִיִּים שֶׁכָּלָה בָּהֶם הַלּוּלָב, וּמָה שֶׁכָּתַב שֶׁנִּקְטְמוּ רֹב, הַיְנוּ דְּלֹא בְּעִינַן שֶׁיִּקְטְמוּ לְגַמְרֵי** כְּדַעַת בַּעַל הָעִטּוּר (ח"ב פט:) הַמּוּבָא בַּשּׁוּר **אֶלָּא דִּי בְּשֶׁיִּקְטְמוּ בְּרֻבָּן. אֲבָל גַּם הַמְחַבֵּר מוֹדֶה דְּאִם לְמַעְלָה הֵם שְׁלֹשָׁה שֶׁכָּלָה בָּהֶם הַלּוּלָב הָעֶלָה הָאֶמְצָעִי שֶׁבּוֹ הוּא הָעִקָּר וְאִם נִקְטַם רֹאשׁוֹ פָּסוּל** וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּבֵית יוֹסֵף וּבָזֶה מְיֵרְצִי הָרַמְ"א וְלֹא פְּלִיגִי כְּלָל. [וְהִנֵּה הַפְּרִי מְגַדִּים (מש"ז סק"ו) רָצָה לְפָרֵשׁ עוֹד, דְּהַאי רֹב הֶעָלִין הַיְנוּ אִם לְמַעְלָה כָּלָה הַלּוּלָב בִּשְׁלֹשָׁה עָלִין אִם נִקְטַם הָרֹב מֵהֶן דְּהַיְנוּ שְׁנַיִם פָּסוּל, וּמַה שֶּׁכָּתַב הָרַמְ"א אִם נִקְטַם הָעֶלָה הָעֶלְיוֹן הָאֶמְצָעִי הַיְנוּ אִם כָּלָה הַלּוּלָב בְּאַחַת וְגַם הַמְחַבֵּר מוֹדֶה לָזֶה עַיֵּן שָׁם. אָמְנָם הַמְעַיֵּן בְּדִבְרֵי מֹשֶׁה (האורח ד"ה דבורב) יִרְאֶה, דְּמָה שֶׁמְּצִיר הָרַ"ן וְהָרֹב הַמַּגִּיד עָלָה עֶלְיוֹן אֶמְצָעִי, הַיְנוּ בְּיֵשׁ שְׁלֹשָׁה עָלִים שֶׁכָּלָה הַלּוּלָב בָּהֶם, הָעֶלָה הָאֶמְצָעִי שֶׁבּוֹ הוּא הָעִקָּר וְאִם נִקְטַם פָּסוּל. וְזֶה הַדִּין מְצִיתִיק בְּכָאן גַּם כֵּן בְּשֵׁם הָרַב הַמַּגִּיד וְהָרַ"ן, וְאִם כֵּן מוּכָח לְהַדְיָא אַף לְדִידֵהּ דְּהָרַב הַמַּגִּיד וְהָרַ"ן פְּלִיגִי אַדַּעָה רִאשׁוֹנָה, דְּלִדְעָה רִאשׁוֹנָה דַּוְקָא אִם נִקְטְמוּ שְׁנַיִם מֵהֶן וּלְדִידְהוּ אֲפִילּוּ בְּאֶמְצָעִי לְחוּד]:

* **פָּסוּל.** דַּע דְּדַוְקָא לְעִנְיַן לוּלָב הִסְכִּימוּ לְדִינָא דְּנִקְטַם רֹאשׁוֹ הוּא אֲפִילּוּ מִן הָעֲלִין לְבַד, אֲבָל לְעִנְיַן הֲדַס וַעֲרָבָה לֹא מִקְרֵי נִקְטַם רֹאשׁוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה נִקְטָם מֵעִצּוֹ שֶׁלָּהֶם [כֵּן כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים] **וְשִׁעוּר הַקְּטִימָה לֹא מָצָאתִי מְפֹרָשׁ וּמִסְתַּבְּרָא דְּשִׁעוּרוֹ בְּכָל שֶׁהוּא** וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ן (שם) לְעִנְיַן נִקְטַם רֹאשׁ הַלּוּלָב:

* **אֲבָל אִי לֵיכָּא אַחֵר מְכֻרְכִין עָלָיו.** הִנֵּה הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ו) כָּתַב עָלָיו דְּלֹא דָּק, דְּהַמַּרְדְּכִי (סי' תשמו) קַאֵי רַק אַהֲדַס וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן תרמ"ו סָעִיף י', אֲבָל לֹא בְּלוּלָב, אֲבָל כַּמָּה אַחֲרוֹנִים יִשְׁבּוּ דִּבְרֵי הָרַמְ"א [אֵלִיָּה רַבָּה (סק"ז) וּבְגִדֵי יֶשַׁע (סק"ו) וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"י) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים] דְּסָמְכִי בְּדִלֵּיכָא אַחֵר עַל כַּמָּה פּוֹסְקִים הַמְקִלִּין לְעִנְיַן עֶלָה אֶמְצָעִי, דְּסִבְרָא לֵיהּ דְּנִקְטַם רֹאשׁוֹ הוּא דְּוַקָא וּכְדַעָה קַמָּיְתָא שֶׁל הַמְחַבֵּר. [ג]וְגַם אִם נִסְבַּר דְּאֶמְצָעִי אֶמְצָעִי קַאֵי אֶ"א יֵשׁ דַּעַת הָרַאֲבַ"ד

(שו"ת סי' ו) דְּדַוְקָא אִם נִקְטַם גַּם מֵהַשִּׁדְרָה, אוֹ דַּעַת בַּעַל הָעִטּוּר (שם) דְּבְעִינַן שֶׁיִּגִּיעַ הַקְּטִימָה עַד הַשִּׁדְרָה, וּמִצְּרָף לָזֶה הַפּוֹסְקִים דִּמְקִלִּין בְּפִסּוּלִין בְּמָקוֹם הַדְּחָק, וְאַף דְּלְעִנְיַן בְּרָכָה כַּמָּה מְחַמִּירִין, הָכָא יֵשׁ בִּלְאוֹ הָכִי הַרְבֵּה דֵּעוֹת לְהָקֵל אֵין לְהַחְמִיר לְעִנְיַן בְּרָכָה:

ז * נִסְדַּק אִם נִתְרַחֲקוּ וְכוּ'. דַּע דִּלְדַעַת הַמְחַבֵּר בְּסָעִיף ג' בְּעִנְיַן נֶחְלְקָה הַתְּיוֹמֶת דְּדַוְקָא בְּרֹב עָלִין. יְהֵיהּ קָאֵי הַדִּין זֶה עַל רֹב הֶעָלִין. וְקָא מַשְׁמַע לָן דְּאַף דְּשָׁם

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מו) חַיֵּי אָדָם (כלל קמט סט"ו) **וּפְשׁוּט:** **ו (מ) רַשִּׁ"י** (כט: ד"ה נקטם) **וּשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים:** **(מא) הַגְּרָ"א** בְּשֵׁם הַמַּגִּיד מִשְׁנָה (פ"ח ה"ג) **וְהָרַ"ן** (יד. ד"ה נקטם) דְּמִשְׁמַע מִינַּיְיהוּ דְּיֵשׁ לְחֹשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה, **וְעַיֵּן בְּאַחֲרוֹנִים** [הַמְּאַמַּר מָרְדְּכַי (סק"ט) וּנְהַר שָׁלוֹם (סק"ד) וְהַגְּרָ"ז (סי"ז) וְחַיֵּי אָדָם (שם סי"ב)] **דְּלֹא בְּרִירָא לְהוּ פְּרָט זֶה, וְלָכֵן בִּמְקוֹם הַדְּחַק מִקִּלִּין בָּזֶה:** **(מב)** הַגְּרָ"ז (שם) וְכֵן מַשְׁמַע מֵחַיֵּי אָדָם (שם), **וּבְמַאֲמַר מָרְדְּכַי** (סק"י) **מַשְׁמַע דְּאֲפִילּוּ בִּנְקִטְמָה הָעֶלָה זוֹ לְגַמְרֵי אֶפְשָׁר דִּיֵּשׁ לְהָקֵל בִּדְלֵיכָא אַחֵר:** **(מג)** אֶלָּא אִם כֵּן **בִּמְקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין לְבָרֵךְ עַל כָּל הַפְּסוּלִין גְּמוּרִין בְּשָׁעַת הַדְּחַק** כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תרמ"ט (ס"ו) [הַגְּרָ"ז (שם)] וְלֹא הֶעָתַקְתִּי דִּבְרֵי הַטּ"ז (סק"ז) בְּעִנְיַן זֶה שֶׁכָּבָר הִשִּׂיגוּ עָלָיו כַּמָּה אַחֲרוֹנִים: **ז (מד)** טוּר וְכֵן מַשְׁמַע מֵרַ"ף (טו.) וְרֹא"שׁ (פ"ג סי' ד) דְּכָתְבוּ

(לב. ד"ה מלפניו) **וּשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים.**

[א]יקוּטֵי דִּבְרֵי הַרַב: וּבשו"ע הרב (סי"ז) כתב: ואם עלה זה נקטם בראשו אפילו כל שהוא פסול, ויש אומרים שאינו פסול אלא אם כן נקטם רוב ארכו של עלה זה העליון, ויש להחמיר כסברא הראשונה. ומכל מקום בשעת הדחק שאי אפשר למצוא לולב אחר יש לסמוך על סברא האחרונה. **ב]** בשו"ע הרב (סי"ז) כתב, שרק אם נקטם מיעוט העלה האמצעי אפשר ליטול את הלולב בשעת הדחק ולברך עליו, אבל אם נקטם רוב העלה אין מברכים עליו אפילו בשעת הדחק אלא א"כ במקום שנוהגים לברך על כל הפסולין גמורים בשעת הדחק. **ג]** ובשו"ע הרב (סי"ב) כתב: ואם נסדקה השדרה תחת עלה זה העליון דהיינו ממקום שעליה יוצאים ולמטה, אם נתרחקו שני צידי הסדק זה מזה עד שיראו כשנים פסול.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת לוֹלֵב סִימָן תרמה

ס כְּלִישָׁנָא קַמָּא דְּרַב נַחְמָן שָׁם וּלְחוּמְרָא.
ע שָׁם בְּבְרַיְיתָא.
פ הָרא״ש בְּתְשׁוּבָה (כְּלל כד סי׳ י).

פָּסוּל. וְכֵן אִם נֶעֱקַם לְאֶחָד מִצְּדָדָיו, (לו) פָּסוּל. [*] אֲבָל אִם נֶעֱקַם (לז) לַאֲחוֹרָיו, כָּשֵׁר, שֶׁזּוֹ הִיא בְּרִיָּתוֹ: ט אִם (לח) כָּפוּף בְּרֹאשׁוֹ, (לט) פָּסוּל. וְדַוְקָא כְּשֶׁשִּׁדְּרָתוֹ כְּפוּפָה, [*] אֲבָל עָלָיו (מ) כְּפוּפִים (מא) בְּרֹאשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁדָּרָךְ לִהְיוֹת הָרְבֵּה לוּלָבִים, (מב) כָּשֵׁר:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

דַּעְתּוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמְנַחַת יַעֲקֹב כְּלָל ע״ד (סק״ה) דְּחָזוּתָא לְאו מִלְּתָא, וַאֲפִלּוּ אִם תִּמְצֵי לוֹמַר מִלְּתָא כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִקְרָא עַל שֵׁם הַצֶּבַע כִּי אִם לוּלָב יָרֹק כְּדַרְכּוֹ חֲדָשִׁים וְאֵין חָשֵׁשׁ בַּל תּוֹסִיף דְּכָל לְנַאוֹתוֹ כוי. וְעַיֵּן סִימָן ל״ג (ס״ג) לְעִנְיַן רְצוּעוֹת תְּפִלִּין מִבְּפָנִים וְצִיצִית שֶׁמֵּתָר מַאֲיזֶה צֶבַע שֶׁיִּהְיֶה עַיֵּן שָׁם. וְכֵן נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי דְּאֵין רְאָיָה כְּלָל מִסִּימָן תקי״ג (שם) לְכָאן. רַק שֶׁנִּרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי שֶׁהַמּוֹכֵר לוּלָבִים אֵין רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּדְאִיתָא בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן רכ״ח (ס״ט), וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בִּנְמִצָּא לִקְנוֹת לוּלָבִים יְרֻקִּים מֵעֹמֶשׁ דְּאָתֵי לְאַפְנוּעֵי עַל יְדֵי זֶה אַחַר חָדָשׁ מֵעֹמֶשׁ, עַל יְדֵי זֶה שֶׁהוּא קוֹנֶה יַעֲטֶה אֶת הַקּוֹנֶה בְּזֶה, וְיֵשׁ לְקָנְסוֹ שֶׁלֹּא לִקְנוֹת מִמֶּנּוּ, רַק שֶׁכָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לוּלָב לְבָן מַתָּר לְצָבְעוֹ לְעַצְמוֹ, אוֹ לִתֵּן לְצָבַע. וְאִם יְדוּעַ שֶׁזֶּה הַמּוֹכֵר יֵשׁ לוֹ לוּלָבִים לְבָנִים וְצָבָען מַתָּר וְעַיֵּן שָׁם בְּסִמ״ע סְעִיף קָטָן ט״ז לְעִנְיַן לִשְׁרוֹת כֶּשֶׁר בְּמַיִם עַיֵּן שָׁם: **ח [בשו״ע] אֲבָל אִם נֶעֱקַם לַאֲחוֹרָיו כו׳.** וְכָתַב מַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ד) בְּשֵׁם (מע״ר) [מורה] הָרַב זַ״ל בְּסִפְרוֹ גֹּט מְקֻשָּׁר, דִּלְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִהְיֶה עָקֹם כְּלָל לְצֵאת מִידֵי סָפֵק, אַךְ הֵיכָא דְּלֹא אָפְשָׁר, יֵשׁ לְהָקֵל בָּעָקֹם לַאֲחָרָיו שֶׁעֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת שֶׁהוּא דָּרְכּוֹ בְּרִיָּתוֹ עַיֵּן שָׁם: **ט [בשו״ע] אֲבָל עָלָיו כְּפוּפִים בְּרֹאשׁוֹ כו׳.** וְהַבַּ״ח (ס״ט) כָּתַב דְּנָכוֹן לִזָּהֵר כְּהָרַ״ן (ד״ה נקטם) אַף שֶׁעָלָיו כְּפוּפִים בְּרֹאשׁוֹ גַּם בְּשֶׁאֵילַת יַעֲבַ״ץ כָּתַב דְּאַף שֶׁהָרֹא״שׁ (כלל כד סי׳ י) כָּתַב שֶׁהָיָה אוֹהֵב לְצֵאת בּוֹ לְרֹעַת גְּדוֹלִים אֲחֵרִים לֹא דַּי שֶׁאֵינוֹ מִן הַמֻּבְחָר אֶלָּא שֶׁאֵין יוֹצְאִים בּוֹ. וּבְאֵלְיָה רַבָּה (סק״ח) הֵבִיא גַּם כֵּן דִּבְרֵי הַבַּ״ח וְכָתַב שֶׁכֵּן רָדַ״ך [בהגב״ה] (כנה״ג) בְּשֵׁם רַדְבַּ״ז (ח״ד סי׳ רנט). מֵיהוּ נִרְאֶה דְּרַ״ן לֹא שֶׁהוּא קָאָמַר אֶלָּא חֵלֶק כְּפוּף כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּסָעִיף קָטָן ד׳ עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁבְּסָעִיף קָטָן ד׳ כָּתַב בְּשֵׁם הַט״ז (סק״ד) דְּנִתְלַק קְצָתוֹ הַיְינוּ עַל כָּל פָּנִים בְּטִפָּה אוֹ כַּזַּיִת עַיֵּן שָׁם וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין הָכָא וּבֶאֱמֶת לֹא שְׁכִיחָא כְּלָל כְּפוּף כְּשֶׁעִוּר טָפַח. וְגַם נִרְאֶה דְּלֹא דְּמֵי לְנִתְלַק דְּמַדְּמָה הַט״ז לְפְגִימַת הַמִּזְבֵּחַ עַיֵּן שָׁם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כָּאן נִרְאֶה דְּהָרַ״ן פּוֹסֵל בְּכָל גִּוְונֵי דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּהָוֵי שִׁנּוּי מִדֶּרֶךְ בְּרִיָּתוֹ אַף שֶׁלְּפְעָמִים נִמְצָא גִּדּוּל כָּזֶה. וְעַיֵּן בְּשֶׁ״ז דְּמִתְחִלָּה נָקֹט כְּטִפָּח וְאַחַר כָּךְ נָקֹט טָפַח אוֹ כַּזַּיִת וְנִרְאֶה דְּלִישָׁנָא קַמָּא עִקַּר וְלִישָׁנָא בַּתְרָא נָקֹט לְהּ מִשּׁוּם פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֶלְיָעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב לְעִנְיַן פְּגִימַת הַמִּזְבֵּחַ. וְהָרַמְבַּ״ם שָׁם (בית הבחירה פ״ב הי״ח). פָּסַק כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן דְּשִׁעוּרוֹ טָפַח וְעַיֵּן בְּחָכְמָה צִבְּי סִימָן ר׳ דְּמַיְיתֵי רְאָיָה לְהָרַמְבַּ״ם מִסֹּכָּה דְּאָמְרִינַן וְאוֹתוֹ הַיּוֹם נִסְגְּמָה קָרֶן הַמִּזְבֵּחַ כו׳ וְעַיֵּן בִּלְבוּשׁ (ס״ח) דְּאִם רֹב הֶעָלִין אֲבָרֶיהָם פְּסוּלִין וְכֵן הֶעָלִין שֶׁבְּזֶה בְּדֹאיכָא אַחֵר שֶׁלֹּא לְצֵאת בָּזֶה (סק״י) חוֹלֵק וּמַכְשִׁיר אַף בְּרֹבָּם (בש״ז מִשְׁמַע שֶׁאַף בְּכֻלָּם דְּאֵת עַיֵּן שָׁם) וְנִרְאֶה שֶׁבָּזֶה עַל כָּל פָּנִים נָכוֹן לְזָהֵר בְּדֹאיכָא אַחֵר שֶׁלֹּא לְצֵאת בָּזֶה שָׁרָאשֵׁי הָעֲלִין כֻּלָּם אוֹ רֻבָּם כְּפוּפִים:

בַּאֵר הַגּוֹלָה

מִבְּאֹר בְּפוֹסְקִים דְּוַקָּא אִם הַחֲלָקָה הָיְתָה בְּרֹב כָּל עֻלָּה וְלֹא בְּמִקְצָתָהּ, דְּוַקָּא אִם לֹא נִכַּר הַחֲלָקָה שֶׁהָיוּ סְמוּכִין זֶה לָזֶה מֵה שֶּׁאֵין כֵּן אִם נִתְרַחֲקוּ הַסְּדָקִין עַד שֶׁנִּרְאוּ כְּשִׁנַּיִם פְּסוּל. וְכֵן מִבֹּאר בְּלִבּוּשׁ וּבְלִבּוּשֵׁי שִׁרָד (ד״ה נסדק). **וְהָרַמְ״א דְּצַיֵּר עַל הָעֻלָּה הָאֶמְצָעִי, קַאי לְשִׁיטָתוֹ שֶׁהָעִתִּיק שָׁם דַּעַת הַיֵּשׁ אוֹמְרִים.** אֲמְנָם לְדַעַת הַמְחַבֵּר בְּסָעִיף ג׳ אַף אִם נֶחְלַק הָעֻלָּה הָאֶמְצָעִית בְּכֻלּוֹ אוֹ בְּרֻבּוֹ עַד דְּעָבִיד כְּהֶמְנֵק אָפְשָׁר דְּכָשֵׁר, דְּאֵין לוֹ שׁוּם יִתְרוֹן כְּלָל מִשָּׁאָר עֲלִין, וְכֵן מַשְׁמַע בְּלִבּוּשֵׁי שִׁרָד. אֲמְנָם מִדִּבְרֵי הָרַ״ן (טו.) סוֹף דְּבּוּר הַמַּתְחִיל אָמַר רַב הוּנָא מַשְׁמַע קְצָת שֶׁיֵּשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה וְצָרִיךְ עִיּוּן. וְדַע עוֹד, דְּמָה שֶׁתָּפַס הַחַיֵּי אָדָם (נשמת אדם כלל קמט סק״ב) לְדִבְרֵי הַט״ז (סק״ד) שָׁכָתַב דְּכֵנָתָן הָרַ״ן (יד: ד״ה גמרא) מַה שֶּׁהָחֲמִיר בְּנֶחְלַק הָעֻלָּה הָאֶמְצָעִית בְּמִעוּטוֹ הַיְינוּ דְּוַקָּא כְּשֶׁהָיָה עַל כָּל פָּנִים טָפַח, וְהֵשִׂיג עָלָיו, דְּהָרַ״ן (יד.) כָּתַב בְּהֶדְיָא סוֹף דְּבּוּר הַמַּתְחִיל נִקְטַם רֹאשׁוֹ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְכֵן מַה שֶּׁאָמְרוּ בְּבְרַיְיתָא בִּגְמָרָא (לא: לב.) לוּלָב הַפָּרוּץ סָרוּס, מַשְׁמַע דְּפָסְלִינַן בְּכָל דְּהוּא לְפִי שֶׁעָשׂוּ רֹאשׁוֹ שֶׁל לוּלָב כְּחָטְמוֹ שֶׁל אָרוּס, דְּאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא (לה:) דַּאֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא פָּסוּל בּוֹ עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לֹא עַיֵּן הַחַיֵּי אָדָם בַּשּׁ״ז סְעִיף קָטָן ז׳, וּבְלֹאו הָכִי אֲפִלּוּ אִם נֹאמַר דְּהַחַיֵּי אָדָם סְבִירָא לֵיהּ דִּבְרֵי הַט״ז שָׁם לְדַחַק, דְּהָרַ״ן דְּכָתַב כָּל שֶׁהוּא מַשְׁמַע דְּאַכְלְהוּ קַאי, מִכָּל מָקוֹם אֵין לְתָפֹס עָלָיו, דְּהָלֹא מַסְקִינַן בְּגִמָּרָא (לב.) עַל הַאי בְּרַיְיתָא דְּסָדוּק כְּמִמְרֵי בְּדָעְבִיד כְּהֶמְנֵק דְּהֵינוּ כְּשֵׁנֵי רָאשִׁים, וּבְדַאי כְּשֶׁנִּרְאוּ כְּשֵׁנֵי רָאשִׁים אֲפִלּוּ אִם נִסְדַּק רַק מִצַּד מִן הַמִּצַּד אִם נִתְרַחֲקוּ הַסְּדָקִין עַד שֶׁנִּרְאוּ כְּשִׁנַּיִם גַּם לְדִבְרֵי הַט״ז פָּסוּל, וְכֵן כָּתַב בְּלִבּוּשֵׁי שִׁרָד (שם) וּבָזֶה יִהְיֶה מְיֻרֵי הָרַ״ן (יד: ד״ה גמרא), וְהַט״ז מְיֻרֵי הֵיכָא דְּהַסְּדָקִין סְמוּכִין זֶה לָזֶה. וְתַדַּע דְּהָרִיטְבָ״א בְּחִדּוּשָׁיו (כט: ד״ה נקטם) לְשׁוֹנוֹ מַמָּשׁ שָׁם כְּדִבְרֵי הָרַ״ן [וּבְדַאי דִּבְרֵי הָרַ״ן נוֹבַע בָּזֶה וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת מִמֶּנּוּ] וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שָׁם וְכֵן כָּל הַפְּסוּלִין יָבֵשׁ וְסָדוּק בְּהֶמְנֵק וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה שֶׁעָשׂוּ אוֹתוֹ כְּחָטְמוֹ שֶׁל אָרוּס כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּהֶדְיָא בְּסָדוּק בְּהֶמְנֵק וּבְדַאי גַּם דִּבְרֵי הָרַ״ן כַּנָּתוּ בְּאֹפֶן זֶה דְּוַקָּא. וְהִנֵּה הַט״ז בְּסָעִיף קָטָן ז׳ שֶׁכָּתַב דְּלֹא לְפֹסֶל דְּוַקָּא לְאָרוּס אֶלָּא בְּנִקְטַם רֹאשׁוֹ, דְּהָא בְּסָדוּק אָמְרִינַן דְּכָל שֶׁלֹּא נִסְדַּק כְּהֶמְנֵק כָּשֵׁר, הוּא מְחֻמַּת שֶׁהָיָה קָשֶׁה לוֹ הַדִּמְיוֹן לְאָרוּס, מַשְׁמַע לְכְאוֹרָה בְּכָל גַּוְנֵי, וְזֶה אֵינוֹ בָּאֱמֶת לְפִי מַה דְּקִיְּמָא לַן דְּכָל שֶׁלֹּא נִסְדַּק כְּהֶמְנֵק כָּשֵׁר, וְעַל כֵּן דָּחַק עַצְמוֹ דְּקַאי רַק אִנַּקְטַם, אֲבָל אִם נֶאֱמַר כִּדְבָרֵינוּ דְּהָרַ״ן קַאי רַק אַהֵיכִי דְּעָבִיד כְּהֶמְנֵק וְכֵן מַשְׁמַע הַגְּמָרָא דְּסָדוּק מִמֵּירֵי בְּעָבִיד כְּהֶמְנֵק, יֵשׁ לוֹמַר דְּדִבְרֵי הָרַ״ן קַאי אַנִּסְדַּק גַּם כֵּן וְכֵן מַשְׁמַע דִּבְרֵי הַט״ז סְעִיף קָטָן ז׳ וּבֵין לְדִבְרֵי הַט״ז אֵין לְתָפֹס מִדִּבְרֵי הָרַ״ן עַל מַה שֶּׁפָּסַק בְּסָעִיף קָטָן (ה׳) [ד׳] דְּוַקָּא בְּנֶחְלַק כְּשִׁעוּר טָפַח:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שֶׁהַחֲלִיּוֹת וְהַצְּלָעוֹת מְחֻבָּרוֹת בָּהּ מִכָּאן וּמִכָּאן, וְאַף זֶה עָלָיו מִכָּאן וּמִכָּאן וְאֶמְצָעָהּ חָלָק וְעוֹלֶה כְּמִקֵּל [רַשׁ״י (לב. ד״ה מלפניו)]: **(לו) פָּסוּל.** שֶׁאֵין (לו) זֶה הָדָר: **(לז) לַאֲחוֹרָיו.** שֶׁנֶּעֱקַם וְנִכְפַּף לְצַד הַשִּׁדְרָה: **ט (לח) כָּפוּף בְּרֹאשׁוֹ.** הַיְינוּ שֶׁהָיָה כָּפוּף (לז) כְּאַגְמוֹן בֵּין לְפָנָיו (לח) וּבֵין לְאַחֲרָיו: **(לט) פָּסוּל.** שֶׁאֵין (לט) זֶה הָדָר: **(מ) כְּפוּפִים וְכוּ׳.** וְהָרֹא״שׁ (כלל כד סי׳ י) כָּתַב אוֹהֵב אֲנִי יוֹתֵר לָצֵאת בּוֹ שֶׁאֵין הָעֲלִין נֶחְלָקִין וּתְיָמְתוֹ קַיֶּמֶת. וְכָתַב הַלְּבוּשׁ (ס״ט) וְדַוְקָא כְּשֶׁהָעֶלָה הָעֶלְיוֹנָה לְבַד כְּפוּפָה, אֲבָל אִם כֻּלָּן אוֹ רֻבָּן כְּפוּפִים כָּל שֶׁהוּא פָּסוּל, דְּוַדַּאי זֶהוּ שִׁנּוּי מִבְּרִיָּתוֹ וְאֵינוֹ הָדָר כְּלָל. עכ״ל. וְהָעִתִּיקוֹ הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ח). וְדַעַת הַט״ז (סק״י) (מ) שֶׁאֵין לְחַלֵּק בָּזֶה. וְעַל כָּל פָּנִים בְּדֹאיכָא אַחֵר (מפ) בְּוַדַּאי יֵשׁ לְזָהֵר א]שֶׁלֹּא לָצֵאת בָּזֶה שָׁרָאשֵׁי הָעֲלִין כֻּלָּם אוֹ רֻבָּם כְּפוּפִים: **(מא) בְּרֹאשׁוֹ.** וְדַוְקָא בָּזֶה שֶׁלֹּא נִכְפַּף אֶלָּא בְּרֹאשׁוֹ וְנִשְׁאַר חֵלֶק גָּדוֹל בְּלִי כְּפִיפָה, (מג) אֲבָל אִם גּוּף הָעֲלִין נִכְפַּף הַרְבֵּה מְאֹד לְאֶמְצָעִיתָן, וְנִרְאֶה כְּמוֹ שֶׁנִּכְפַּף הָעֲלִין לִשְׁנַיִם, פָּסוּל שֶׁאֵין זֶה הָדָר כְּלָל. וְהוּא הַדִּין אִם הָעֶלָה הָעֶלְיוֹנָה הָאֶמְצָעִית שֶׁהִיא הַתִּיּוֹמָה נִכְפְּפָה לְבַדָּהּ הַרְבֵּה לְאֶמְצָעִיתָהּ גַּם כֵּן פָּסוּל [פְּרִי מְגַדִּים]: **(מב) כָּשֵׁר.** וְיֵשׁ מִן הַפּוֹסְקִים (מג) שֶׁמַּחְמִירִין בָּזֶה (מד) אֲבָל הַמִּנְהָג לְהָקֵל כְּהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (ד״ה אבל עליו):

בַּאֵר הֵיטֵב

ט (ט) כָּשֵׁר. וְהֵינוּ אִם נִשְׁאַר חֵלֶק גָּדוֹל מֵהֶעָלִין בְּלֹא כְּפִיפָה אֲבָל אִם גּוּף הָעֲלִין נִכְפַּף הַרְבֵּה וְנִרְאֶה כְּמוֹ שֶׁנִּכְפַּף הָעֶלָה פָּסוּל טַ״ז (סק״י) עַיֵּן שָׁם. כָּתַב בְּתְשׁוּבַת מַהֲרַ״י וַיְיל (סי׳ קצא) לוּלָב אוֹתִיּוֹת ל״ו ל״ב כְּלוֹמַר ל״ו צַדִּיקִים בְּכָל דּוֹר וּכְנֶגֶד ל״ו מַסֶּכְתּוֹת, וְל״ב הַיְינוּ הַתּוֹרָה הַמִּתְחַלֶּקֶת בְּב׳ וּמִסְתַּיֶּמֶת בְּל׳, וְלוּלָב גִּימַטְרִיָּא חַיִּי״ם הַיְינוּ תּוֹרָה, וְאֶתְרוֹג גִּימַטְרִיָּא תר״י עִם ג׳ מִינִים תרי״ג שֶׁשָּׁקוּל נֶגֶד תרי״ג מִצְוֹת. וּמַהֲרַ״ל (הל׳ לולב) כָּתַב מִי שֶׁקּוֹנֶה אֶתְרוֹג עִם לוּלָב יָפִים זוֹכֶה לְחַיֵּי עוֹלָם הַזֶּה וּלְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] בשו״ע הרב (ס״כ) כתב שיש פוסלים אם רוב עלי הלולב כפופים בראשיהם אפילו כל שהוא, ויש להחמיר כדבריהם. אבל אם הוא שעת הדחק שא״א למצוא לולב אחר יש לסמוך על המכשירים, ומותר לברך עליו אפילו כשכל ראשי עליו כפופים, וכן מיום שני של חג ואילך יש להקל אם א״א למצוא בקל לולב אחר.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah